

KOHTI ELÄMÄN MITTAISTA SEIKKAILUA

Opettaja oppilaan innostajana muusikkouteen ja
klassisen musiikin maailmaan

Hanna Penttinen

Pedagoginen opinnäytetyö
Joulukuu 2010

Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) PENTTINEN, Hanna	Julkaisun laji Pedagoginen opinnäytetyö (5 op)	Päivämäärä 09.12.2010
	Sivumäärä 16	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ( ) saakka	Verkojulkaisulupa myönnetty (X)
Työn nimi KOHTI ELÄMÄN MITTAISTA SEIKKAILUA. Opettaja oppilaan innostajana muusikkouteen ja klassisen musiikin maailmaan.		
Koulutusohjelma Opettajan pedagogiset opinnot musiikin ja tanssin alalla		
Työn ohjaaja(t) ANTTILA, Helena		
Toimeksiantaja(t)		
Tiivistelmä <p>Musiikinopettamisen tavoitteena on, että oppilas löytäisi musiikissa avautuvan maailman ja innostuisi tutkimaan sitä omaehtoisesti, sekä löytämään sieltä iloa ja virikkeitä eri tilanteisiin elämänsä varrelle. Opinnäytetyössä pohditaan ja etsitään niitä keinoja, joilla opettaja voi innostaa, sekä motivoida lasta ja nuorta musiikin pariin ja siten tukea, sekä edesauttaa oppilaan muusikkouden kehitystä.</p> <p>Taiteen perusopetuksen musiikin opetussuunnitelman perusteissa asetetaan tavoitteeksi luoda edellytyksiä hyvän musiikkisuhteen syntymiselle ja musiikin itsenäiselle ja elämänikäiselle harrastamiselle. Opiskelussa korostuvat musiikin harrastamisen ilo ja oppilaan vapaus toteuttaa itseään oman kokemisen ja tekemisen kautta. Lisäksi opetuksen tulee edistää luovuutta ja sosiaalisia taitoja.</p> <p>Opinnäytetyötä varten haastateltujen soitonopettajien vastauksista nousi tärkeimmäksi voimavaraksi ja inspiraation lähteeksi työssä tavoitteiden saavuttamiseksi opettajan oma musiikkisuhde ja sen vaaliminen. Jos opettaja on itse innostunut, on todennäköistä, että innostuneisuus tarttuu myös oppilaaseen ja näin edistää hyvän musiikkisuhteen syntymistä, kehittymistä ja ylläpitämistä. Oman ammattitaidon ylläpitäminen, hyvä yhteys oppilaan kanssa, avoimet suhteet oppilaan kotiin, toimiva työyhteisö ja ihmistuntemus auttavat opettajaa toimimaan oppilaan parhaaksi. Opettaja kulkee oppilaan rinnalla elämän mittaisella matkalla kohti muusikkoutta.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Musiikkisuhde, muusikkous, taiteen perusopetus, musiikkikasvatus		
Muut tiedot		

Author(s) PENTTINEN, Hanna	Type of publication Diploma project (5 ECTS credits)	Date 09.12.2010
	Pages 16	Language Finnish
	Confidential ( ) Until	Permission for web publication (X)
Title Towards a lifelong adventure. A teacher as an inspirer and a guide to world of classical music.		
Degree Programme Pedagogical studies for music and dance teachers		
Tutor(s) ANTTILA, Helena		
Assigned by		
Abstract <p>The aim of teaching music is that a student could find the rich world of music, get inspired to explore it on his own and to find both joy and inspiration from there. The thesis seeks the means by which a music teacher (a teacher of a musical instrument) can inspire and motivate children and young students, and support the development of student's good relationship to music.</p> <p>The teachers interviewed for the thesis pointed out, that the maintaining of your own professional skills, a good connection with the student and his parents as well as consultations with colleagues when needed, will help the teacher to support the student in best possible ways. The teacher and the student both are walking on the life-long path towards being a musician.</p>		
Keywords Musicianship, musical education, teaching of a musical instrument		
Miscellaneous		

Sisällys

1	JOHDANTO.....	3
2	MUSIIKIN PERUSOPETUKSEN TARKOITUS, TAVOITTEET JA HAASTEET.....	5
3	OPETTAJA KASVATTAJANA JA MUUSIKKONA	8
4	OPPILAAN KANNUSTAMINEN HYVÄN MUSIIKKISUHTEEN LUOMISEEN	10
5	POHDINTA.....	12
	LÄHTEET.....	15
	LIITTEET.....	16

1 JOHDANTO

Musiikki kaikissa eri ilmenemismuodoissaan ja tyyllilajeissaan on valtavan suuri maailma, jossa aukeaa loputtomasti eri mahdollisuuksia, polkuja uuteen ja vanhaan. Kautta aikojen musiikki on yleismaailmallisesti, kulttuurista riippumatta, toiminut eri tehtävissä, paitsi henkilökohtaisten tunteiden ilmaisijana, myös erilaisten viestien välittämiseen tai tehosteena. Koska musiikki yleiskäsitteenä on liian laaja, haluan rajata työni käsittelemään klassista musiikkia, nimenomaan pianonsoitonopettajan ja pianotaiteen näkökulmasta. Tämä ei tarkoita sitä, etteivätkö työssäni esittelemät ajatukset ja periaatteet olisi sovellettavissa myös muihin musiikin tyyllilajeihin tai instrumentteihin.

Pianonsoiton opettaja työskentelee pääasiassa lasten ja nuorten kanssa. Ammattiopiskelijoiden parissa työskentelyn rajaan tämän työn ulkopuolelle. Opettaja-oppilas -suhteesta saattaa muodostua vuosienkin mittainen yhteys, jonka puitteissa oppilas oppii soittamisen alkeet ja edelleen kehittää soittotaitoaan omien kykyjensä, motivaationsa ja tavoitteidensa mukaisesti. Soittoharrastuksen myötä oppilas oppii lisäksi suuren määrän elämässä tarvittavia taitoja ja kehittää itselleen aina jossain määrin muusikon identiteettiä. Tässä prosessissa opettaja toimii opastajana ja auttajana, itsekkin matkaa tekevänä, mutta jo pidemmällä olevana oppijana. Siksi työ voi parhaimmillaan olla opettajalle inspiroivaa, uusia näkökulmia vanhaan avaavaa, haastavaa ja uteliaisuutta herättävää. Musiikin monimuotoisuus ja elävyys mahdollistaa tämän.

Uskon, että jokainen musiikista ja työstään inspiroitunut opettaja haluaa, että oppilas löytäisi musiikissa avautuvan maailman ja innostuisi tutkimaan sitä omaehtoisesti, sekä löytämään sieltä iloa ja virikkeitä eri tilanteisiin oman elämänsä matkalla. Tässä opin- näytteessäni haluan pohtia ja etsiä niitä keinoja, joilla opettaja voi konkreettisesti innostaa, sekä motivoida lasta ja nuorta musiikin pariin ja siten tukea, sekä edesauttaa oppilaan muusikkouden kehitystä. Opinnäytteen aiheeseen minua on innoittanut lähinnä oma pianonsoiton opettajani, sekä hänen työtapansa. Työtä varten haastattelin lyhyesti kolmea soitonopettajana toimivaa henkilöä. Lisäksi keskustelut kanssaopiskelijoideni,

sekä jo pitkään opetustyössä olleiden muusikoiden kanssa ovat olleet omiaan herättämään ajatuksia tämän aiheen ympärille.

2 MUSIIKIN PERUSOPETUKSEN TARKOITUS, TAVOITTEET JA HAASTEET

Suomessa on laaja musiikin ja tanssin perusopetusta tarjoavien musiikkioppilaitosten, eli musiikkiopistojen ja konservatorioiden verkosto. Näistä jälkimmäiset tarjoavat perusopetuksen lisäksi myös ammatillista koulutusta. Tämän verkoston ansioista lähes jokaisella lapsella on halutessaan mahdollisuus harrastaa musiikkia tavoitteellisen opetuksen piirissä. Suomalainen musiikinopetuksen järjestelmä on kansainvälisesti saanut tunnustusta korkeatasoisuudestaan ja toimivuudestaan. Musiikkioppilaitosten toimintaa ohjailevista säädöksistä mainittakoon laki taiteen perusopetuksesta¹, asetus taiteen perusopetuksesta² sekä lakiin verrattavat opetushallituksen laatimat opetussuunnitelman perusteet³. Musiikkioppilaitokset jaetaan kahteen ryhmään koulutuksen järjestäjän, eli oppilaitoksen ylläpitäjän mukaan, joko yksityisiin tai kunnallisiin oppilaitoksiin.

Musiikkiopistoilla ovat omat, opetussuunnitelmien perusteiden pohjalta laaditut opetussuunnitelmat. Opetussuunnitelmien perusteet antavat pohjan ja kehyksen jokaiselle musiikin perusopetusta antavalle musiikkioppilaitokselle. Näin ne takaavat omalta osaltaan koulutuksellisten perusoikeuksien, tasa-arvon, opetuksellisen yhtenäisyyden, laadun ja oikeusturvan toteutumista.

Opetushallituksen antamien opetussuunnitelmien perusteissa musiikin laajan oppimäärän⁴ mukaisen opetuksen tehtäväksi määritellään luoda edellytykset hyvälle musiikkisuhteelle ja elämänikäiselle harrastukselle, sekä antaa valmiudet ammattiopintoihin.

---

¹ Verkkolähde 5.12.2010. Laki taiteen perusopetuksesta 21.8.1998/633. www.finlex.fi

² Verkkolähde 5.12.2010. Asetus taiteen perusopetuksesta 6.11.1998/813. www.finlex.fi

³ Verkkolähde 5.12.2010. Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 30.3.2005. www.oph.fi

⁴ Verkkolähde 5.12.2010. Taiteen perusopetuksen laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet 6.8.2002. www.oph.fi Musiikin laaja oppimäärä muodostuu musiikin perusopetuksesta ja musiikkiopistotasosta. Opetus on tasolta toiselle etenevää ja sisältää instrumenttitaitojen opiskelun lisäksi yhteismusisointia sekä musiikin perusteiden opintoja.

Tämän lisäksi perusteissa mainitaan useita kasvatuksellisia tavoitteita, jotka vaativat kasvattajalta, tässä tapauksessa opettajalta, sekä oppilaalta pitkäjänteistä työtä, motivaatiota ja molemminpuolista sitoutumista. Näitä tavoitteita ovat oppilaan henkinen kasvu, persoonallisuuden lujittuminen, luovuus, sosiaaliset taidot, työskentelytaidot sekä rakentava toiminta yksilönä ja ryhmän jäsenenä.

Muita opetussuunnitelmien perusteissa mainittuja musiikinopetuksen tavoitteita ovat kansallisen musiikkikulttuurin säilyttäminen ja kehittäminen, vuorovaikutus muiden taiteenalojen ja musiikin opetusta järjestävien tahojen kanssa, kansainvälinen yhteistyö, sekä ammatillisen koulutuksen ja työelämän vaatimukset. Opetussuunnitelmien perusteiden pohjana on konstruktivistinen oppimiskäsitys, joka perustuu näkemykseen oppijasta aktiivisena toimijana ja korostaa oppimisen vuorovaikutuksellisuutta, jossa opetuksessa huomioidaan että oppiminen on seurausta oppilaan omasta toiminnasta.

Opetussuunnitelmien perusteiden mukaan opiskeluympäristön tulee mahdollistaa oppilaan omien tavoitteiden asettaminen, oppimisen itsenäiseen työskentelyyn ja sopivien työskentelytapojen löytäminen. Ympäristön tulee tukea vuorovaikutustaitojen, aloitekyvyn ja pitkäjänteisyyden kehittymistä, aktiivisuutta, luovuutta ja itsenäistä ajattelua, motivaation syntyä sekä turvallista kasvua ja kehitystä. Luonnollisesti tässä kaikessa on avainasemassa vuorovaikutus oppilaan ja opettajan välillä. Oikean opiskeluympäristön avainsanoja ovat ”avoin”, ”rohkeaseva” ja ”myönteinen”.

Musiikkioppilaitosjärjestelmä elää muuttuvassa maailmassa, joka tuo raikkaita muutoksen tuulia, mutta aiheuttaa joskus myös omat haasteensa ja paineensa. Vuosi 1995 oli musiikin perusopetuksen vedenjakaja, jolloin musiikkioppilaitoslaki uudistettiin viimeisen kerran. Sitä ennen oppilaitosten opetuksen päätavoitteena oli tuottaa musiikin ammattilaisia ja nostaa tasoa. Kurssitutkintojärjestelmää sovellettiin tiukasti ja pyrkimyksenä oli yhdenmukaisuus sekä suoritusten vertailukelpoisuus. Musiikkioppilaitoslain uudistuksen jälkeen oppilaitokset ovat saaneet tehdä omat opetussuunnitelmat opetussuunnitelmien perusteiden pohjalta mistä luonnollisena seurauksena on ollut musiikkioppilaitoskentän kirjavoituminen ja monimuotoistuminen. Merkittävänä muutoksena voidaan pitää myös kurssitutkintojärjestelmän väljentymistä ja osittaista purkautumista.

Musiikin perusopetukseen vaikuttavia asioita ovat toimintaympäristö ja taloudelliset tekijät. Yksi merkittävä tosiasia on, että musiikki kilpailee lisääntyvän muun harrastustoiminnan kanssa. Oppilasaines on entistä heterogeenisempää, sitoutuminen pitkäjänteiseen opiskeluun vähenee ja ikäluokkien pientymisen myötä myös pyrkijöiden määrä pienenevät. Toiminnan markkinointi on haasteellista ja kuntien rahoitus on entistä epävarmempaa. Kasvatuksellista haastetta opettajille aiheuttavat oppilaiden lisääntyneet oppimisvaikeudet ja muut ongelmat.

Muuttuvassa maailmassa myöskään kulttuuri ei säästy murrokselta. Vallitsevalle toiminta- ja ajattelukulttuurille on ominaista elämishakuisuus, alakulttuurien voimistuminen ja eräänlainen ”tavaratalokulttuuri”, jossa kaikkea ja mitä tahansa on tarjolla. Musiikkikulttuurissa murros ilmenee sirpaloitumisena, ennustettavuuden vähentymisenä, musiikin tuotteistamisena ja musiikkiteollisuuden kasvuna. Positiivisina muutoksina voidaan pitää musiikin yhteiskunnallisen merkityksen voimistumista, jossa musiikkiin liittyy hyvinvointiaspekti ja yhteisöllinen käyttö. Uudella muusikkopolvella osaamisen taso on korkea ja generajoja ylitetään ennakkoluulottomasti. (Lavaste 2008)

Musiikkioppilaitosten kilpailuvaltina kaikkien muiden harrastusmahdollisuuksien joukossa on laatu. Oppilaitosten tulee tehdä sitä mitä ne osaavat parhaalla mahdollisella tavalla ja taidolla. Musiikkia täytyy tehdä niin taitavasti ja elävästi, kiinnostavasti ja koskettavasti että syntyy elämyksiä. Uusiin musiikkikulttuurin ilmiöihin on suhtauduttava avoimesti, mutta kaikkeen ei tarvitse mennä mukaan. Muutokseen on oltava ymmärrystä ja rohkeutta silloin kun sitä vaaditaan. (Lavaste 2008)

3 OPETTAJA KASVATTAJANA JA MUUSIKKONA

Opetusta ja siten siis opettajan käytännön työtä määrittävät voimassa olevat lait ja säädökset. Muuttuvat lait vaikuttavat työrutiineihin ja siitä syystä opettajan ammattitaitoon kuuluu taito pysyä ajan hermolla ja kyky muuttaa omaa ajattelua ja toimintatapoja tarpeen mukaan. Opetussuunnitelmien perusteiden uudistaminen vuonna 2002 korosti opetustyön kasvatuksellista aspektia aiempaa enemmän. Kantavana ajatuksena on oppimäärän ja opetuksen yksilöllistäminen oppilaan eduksi. Opetuksen yksilöllistämässä tulee ottaa huomioon oppilaan lähtökohdat ja oppimisedellytykset, sekä sopeuttaa työtavat, opetusmenetelmät, etenemisvauhti jne. niiden mukaisiksi. Pedagogiset painotukset yksilöllistetyssä opetuksessa ovat musiikkikasvatuksellisuus (ei terapeuttisuus), oppilaan musiikillisten kykyjen ja taitojen kehittäminen hänen omista lähtökohdistaan käsin sekä elämyksellisyyden kokeminen. Opettajan työssä on eduksi ihmistuntemus, kyky tulla toimeen hyvinkin erilaisten ihmisten kanssa, vuorovaikutustaidot ja hyvä itseilmaisuus.

Opetussuunnitelmien perusteissa korostetaan opettajan ja oppilaan vuorovaikutusta. Konstruktivistisen oppimiskäsityksen mukaisesti opettaja ei kaada valmiiksi pureskeltua tietoa oppilaan päähän tai kirjoita totuuksia oppilaan mieleen kuin tyhjään tauluun, vaan oppilas on itse oman oppimisensa avainhenkilö ja kokoaa tietotaitonsa niistä palikoista ja osasista, joita ympäristö hänelle tarjoaa. Oppilas ajattelee, kokeilee, innostuu, etsii tietoa, pohtii ja ratkaisee ongelmia itse. Tässä prosessissa hän ei ole kuitenkaan yksin, vaan saa tukea ja apua henkilöltä, joka on samaisessa elämänmittaisessa prosessissa, mutta jo pidemmällä. Opettajan tehtävänä on tarjota ja osoittaa oppilaalle matkan varrelle osuvia omenoita, auttaa ja työntää eteenpäin sekä vaatii tarpeen mukaan ja jakaa omaa osaamistaan sekä kokemustaan. Oppimisen esteitä ja kasvua tukahduttavia asioita ovat pakko ja tekeminen jollain tietyllä tavalla vain siitä syystä, että aina ennenkin on tehty niin.

Muusikkous ei ole staattinen tila, joka ensin saavutetaan ja sitten säilytetään. Se on iän ja taitojen myötä kehittyvä olotila, elämäntapa, joka saa elinvoimansa omaehtoisesta aktiivisuudesta, halusta oppia uutta sekä ylläpitää ja kehittää omaa soittotaitoa. Musiikki ei koskaan ole täysin valmis, vaan aina on mahdollista laajentaa omaa osaamistaan ja kehittyä paremmaksi. Voidakseen toimia menestyksekkäästi soitonopettajan työssä siten, että pystyy tukemaan ja ohjaamaan oppilaan kehitystä, sekä samalla saamaan tyydytystä ja iloa työstään, täytyy opettajan pitää huolta omasta musikkoudestaan ja musiikkisuhteestaan.

Haastattelin tätä työtä varten lyhyesti kolmea soitonopettajana toimivaa henkilöä. Kaksi heistä on pianisteja, yksi viulisti. Kysyin kahta asiaa: sitä, minkä he kokevat tärkeimmäksi työvälineekseen oman instrumenttinsa lisäksi ja millaisia konkreettisia keinoja on olemassa oppilaan musiikkisuhteen edesauttamiseksi. Vastaukset olivat yhdensuuntaisia. Kysyttäessä tärkeintä työvälinettä, oman soittotaidon ylläpitäminen nousi vastaajilla merkittävimmäksi asiaksi. Jotta pystyy ohjaamaan oppilaan soittotaidon kehittymistä ja tunnistamaan, sekä ratkaisemaan siihen liittyviä ongelmia ja puutteita, on omien taitojen oltava hyvät. Lisäksi oman instrumentin ohjelmistotuntemusta pidettiin tärkeänä, sekä hyvää musiikin yleistietoa.

4 OPPILAAN KANNUSTAMINEN HYVÄN MUSIIKKISUHTEEN LUOMISEEN

Hyvän musiikkisuhteen syntyminen mainitaan yhtenä opetussuunnitelmien perusteissa. Hyvä musiikkisuhde voidaan määritellä seuraavasti: rakkaus musiikkiin ja sen tekemiseen, henkinen kasvu ja persoonallisuuden rikastuminen. Tämän syntyminen mahdollistuu oppilaan ja opettajan vuorovaikutuksen seurauksena⁵. On selvää, että mikäli opettajan oma musiikkisuhde on hoitamaton tai heikko, ei ole mitään välineitä edesauttaa oppilaan musiikkisuhteen kehittymistä. Siksi on tärkeää, että opettaja itse kuuntelee musiikkia laajasti, ylläpitää omaa soittotaitoa ja taiteellista toimintaa, seuraa ajankohtaista keskustelua ja laajentaa musiikillista yleistietämystään mahdollisimman kattavaksi vähintään oman instrumenttinsa osalta. Opetustyössä on mahdollista toimia persoonallisesti, käyttäen hyväksi omia vahvuuksiaan ja painottaa niitä asioita jotka kokee merkityksellisiksi.

Haastatteluvastauksissa yhdeksi tekijäksi oppilaan musiikkisuhteen kehittämisessä nousi opettajan oma innostuneisuus. Koska opetustilanne on niin kokonaisvaltainen ja opettaja-oppilassuhde saattaa olla vuosien mittainen, on opettajan oma kiinnostus ja innostus asiaan soittotunneilla helposti aistittavissa. Jos opettaja on itse asiasta innostunut, innostuu oppilaskin suuremmalla todennäköisyydellä. Opettajan tulee kannustaa oppilasta kiinnostumaan musiikista, ennen kaikkea kuuntelemaan sitä ja mahdollisuuksien mukaan myös lukemaan aiheesta.

Yhdeksi työvälineeksi haastatteluvastauksissa nousi keskustelut oppilaan kanssa. Soitokappaleiden yhteydessä on luontevaa puhua sen säveltäjästä, aikakaudesta, musiikin teoreettisista näkökulmista sekä karakterista, tulkinnasta ja siitä millaisia tuntemuksia tai ajatuksia kappale herättää. Yhdeksi ehdottomaksi edellytykseksi muusikkouden kehityksessä eräs haastateltavista mainitsi musiikin kuuntelemisen ja klassisen musiikin

---

⁵Verkkolähde 5.12.2010. Pakilan musiikkiopiston arvot <http://www.pakilanmusiikkiopisto.org/arvot.html>

konserpteissa käymisen. Kyseinen opettaja on silloin tällöin opetustyössään käyttänyt oppilaidensa kannustamiseen seuraavaa menetelmää: Oppilaat saavat merkinnän jokaisesta käymästään konsertista. Kun koossa on kymmenen merkintää, opettaja lahjoittaa hänelle vapaavalintaisen klassisen musiikin CD-levyn.

Haastateltavat pitivät tärkeänä tarjota oppilaille mahdollisuutta esiintyä oppilaskonser-teissa ja ryhmätunneilla, joissa soittokaveritkin esiintyivät. Myös yhteismusisointi mui-den oppilaiden kanssa koettiin tärkeäksi keinoksi muusikkouden kehittämisessä. Oppi-las saa yhteisöllisyyden kokemuksia ja huomaa olevansa osa muiden muusikoiden joukkoa. Opettajan tulee valmentaa oppilasta henkisesti esiintymisiin ja myös tämä edellyttää vankkaa omaa kokemusta esiintymisistä erilaisissa tilanteissa. Kannustavan palautteen antaminen ja kehitettävien asioiden ilmaiseminen oikeassa tilanteessa raken-tavasti, rohkaisevat oppilasta ja rakentavat hänen identiteettiään soittajana. Tällaiset positiiviset kokemukset motivoivat kehittämään omia taitoja edelleen, siten että soitta-misesta ja musiikin harrastamisesta muodostuu positiivinen noidankehä.

5 POHDINTA

Voidakseen toimia menestyksekkäästi opettajana kaikkien osapuolten kannalta, opettajan täytyy olla ehdottoman kiinnostunut omasta instrumentistaan ja kykenevä inspiroitumaan musiikista yhä uudelleen ja uudelleen. Sekä omakohtainen kokemukseni, että haasteltujen opettajien näkemys on se, että omalla innostuneisuudellaan, tiedoillaan, taidoillaan ja käytännön kokemuksellaan opettaja parhaiten pystyy auttamaan ja innostamaan oppilasta eteenpäin. Taito itsearviointiin on siis välttämätön. Opettajan on muusikkona osattava myös jäsentää oma instrumenttinsa yhdeksi osaksi laajaa taidemusiikin kenttää ja historiaa siten, että myös oppilas ymmärtää muusikkouden ja musiikin laajemmaksi asiaksi kuin oman instrumentin hallinta ja soittokappaleiden osaaminen. Kun opettaja tiedostaa luokan seinien ulkopuolella olevan maailman, myös oppilas pääsee siitä osalliseksi. Oppilaan suhtautuminen harrastukseensa ja sitä kautta jossain määrin myös musiikkiin, riippuu paljon opettajan omasta asennoitumisesta.

Pelkkä substanssiosaaminen ei opettajan työssä riitä. Mielestäni ihmistuntemus, hyvät sosiaaliset taidot ja hyvä hahmotuskyky ovat ehdottoman tärkeitä. Hahmotuskykyä pidän tärkeänä siksi, että on tärkeää osata nähdä valtavasta musiikin ja soittamisen kokonaisuudesta ne asiat, jotka juuri sillä hetkellä ovat oppilaan kannalta tärkeimpiä. Jos osaa erottaa nämä tärkeimmät asiat, silloin pystyy tarjoamaan oppilaalle sopivia haasteita siten, ettei hän joko turhaudu liian helppojen tai lannistu liian vaikeiden asioiden kanssa.

Opettajan tulee työssään olla joustava, ymmärtäväinen ja empaattinen, mutta terapeutiksi ei pidä eikä saa ryhtyä. Oppilaalla on erilaisia päiviä, aivan kuten opettajallakin, ja silloin on viisainta toimia tilanteen mukaan. Itselläni on hyvä kokemus omasta opettajastani useiden vuosien takaa: soittaminen ei jostain syystä tuntunut tunnilla sujuvan millään ja ilmeisesti opettajani havaitsi merkkejä väsymyksestä. Sillä kertaa emme soitaneet enempää, mutta sen sijaan kuuntelimme musiikkia, muistaakseni jotain sinfoniaa

ja keskustelimme teoksesta, säveltäjästä ja siitä millaista musiikki oli. Näin jälkepäin ajateltuna opettajani toimi mielestäni esimerkillisesti. Vaikka emme sillä kertaa soitaneetkaan, toteutti hän silti opetussuunnitelman mukaisia tavoitteita luodessaan edellytyksiä hyvän musiikkisuhteen syntymiselle. Tällä tavoin toivon osaavani tulevaisuudessa itsekin työssäni opettajana toimia.

Jos opettaja on oppilaastaan ja hänen edistymisestään vilpittömästi kiinnostunut, on edellytyksiä löytää yksilöllisiä tapoja joilla auttaa oppilasta kiinnostumaan musiikista yhä enemmän. Yksi tehokas tapa on opetella tuntemaan oppilaan mieltymyksiä musiikin tyylin suhteen, sekä oppilaan luonnetta, vahvuuksia ja taipumuksia. Analysoidessani omaa soittohistoriaani, voin vain todeta, että kaikki opettajani ovat onnistuneet kohdallani tässä hyvin. Koska olen visuaalinen ihminen, ovat he osanneet käyttää opetuksessaan runsaasti mielikuvia. Ne ovat inspiroineet ja auttaneet minua suuresti ja niiden kautta olen saanut onnistumisen kokemuksia, joita yhä vuosien jälkeen muistan. Onnistuneet ja oppilaalle luonteenomaiset kappalevalinnat ovat siis hyviä motivaattoreita. Myös yhteydenpito ja hyvä yhteys oppilaan huoltajiin ovat tärkeitä elementtejä, sillä se, millä tavoin kotona lasta kannustetaan harrastuksessaan, vaikuttaa luonnollisesti motivaatioon.

Opettajalla on työssään siis monia rooleja ja hän kohtaa monenlaisia odotuksia eri tahoilta. Oppilaalle opettaja on ohjaaja ja myös auktoriteetti, luotettava aikuinen, malli ja esikuva, kaveri, tukihenkilö ja jopa sankari. Siksi oppilaalle annettavan oman esimerkin tärkeyttä ei voi liiaksi korostaa. Oppilaan vanhemmille opettaja on asiantuntija, vaikuttaja lapsen elämässä, tukihenkilö ja kanssakasvattaja. Joskus opettaja saattaa joutua olemaan tässä suhteessa olemaan valitettavasti myös syntipukki ja kaatopaikka. Työtovereidensa keskuudessa opettaja on ongelmien jakaja ja ymmärtäjä, kannustaja, yhteistyökumppani ja virikkeiden antaja, joskus myös kilpailija. Ympäröivä yhteiskunta näkee opettajassa musiikkikasvatuksen asiantuntijan, esiintyvän taiteilijan, kulttuurielämän tuntijan ja puolustajan ja elävän esimerkin ”taiteen jalostavasta vaikutuksesta”.⁶

Opettajan työ ja rooli on siis vaativa ja siihen kohdistetaan monenlaisia odotuksia ja oletuksia eri suunnista. Niitä ei mielestäni pidä kuitenkaan ajatella kaikkia yhtäaikaises-

ti, koska silloin vaatimusten lista vaikuttaisi yli-inhimilliseltä. Uskoakseni parhaimmillaan opettaja on työssään silloin, kun hän ei ajattele näitä odotuksia, vaan suhtautuu intohimoisesti musiikkiin ja haluaa samanlaisella intohimolla ohjata muitakin sen aarteiden äärelle. Olen kohtalaisen vakuuttunut myös siitä, että sananlasku ”rakkaus keksii keinot” on sovellettavissa myös opettajan työhön. Kiinnostus ihmisiin, ongelmanratkaisutaidot ja halu kulkea oppilaan rinnalla ovat erinomaisia apuvälineitä substanssiosaimisen rinnalla.

LÄHTEET

Anttila, Mikko: Musiikkipedagogiikan teoriaa ja käytäntöä. Kasvatustieteiden tiedekunnan opetusmonisteita. Joensuun yliopisto. Joensuun yliopistopaino 2004.

Nurmi, Kari E.: Johdatus kasvatuksen filosofisiin ja historiallisiin perusteisiin. Helsingin yliopisto, Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus. Gummerus kirjapaino Oy 1996.

Rauste-von Wright Majjaliisa & von Wright, Johan: Oppiminen ja koulutus. WSOY 1997.

Vuorinen, Ilpo: Tuhat tapaa opettaa. Menetelmäopas opettajille, kouluttajille ja ryhmän ohjaajille, 6. painos. Vammalan kirjapaino 2001.

Laki taiteen perusopetuksesta 21.8.1998/633

Asetus taiteen perusopetuksesta 6.11.1998/813

Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän opetussuunnitelman perusteet. Opetushallitus 30.3.2005. Dnro 11/011/2005.

Taiteen perusopetuksen musiikin laajan oppimäärän opetussuunnitelman perusteet. Opetushallitus 6.8.2002. Dno 41/011/2002

Luentomonisteet Savonia-amk:n työelämätiedon jaksolta 2008. Anna-Elina Lavaste, Kuopion konservatorio.

LIITE 1

Haastattelukysymykset:

Mikä opetustyössä on tärkein työvälineesi instrumenttisi lisäksi?

Millaisilla käytännön keinoilla voi edesauttaa oppilaan hyvää musiikkisuhdetta?